

Малиновская О.Я. Финансовые результаты деятельности промышленных предприятий Львовщины

Рассмотрены основные финансовые показатели деятельности промышленных предприятий региона в условиях нестабильности и экономического кризиса. Определены финансовые результаты, охарактеризованы финансовые показатели деятельности промышленных предприятий региона, определены факторы, влияющие на их величину, уделено внимание изменению индексов промышленной продукции и величины объемов ее реализации. Приведены результаты последних исследований научной литературы по вопросам финансовых результатов деятельности промышленных предприятий. По этому поводу были предложены мероприятия для обеспечения получения промышленными предприятиями региона позитивных финансовых результатов.

Malynovska O.Ya. Financial results of activity of industrial enterprises of Lviv region

The main financial indicators of the activity of industrial enterprises of the region under instability and economic crisis conditions are examined in the article. The essence of financial results, financial indicators of an industrial enterprise activity and factors that influence on their value are defined, the changes in industrial production indexes and production outputs are described. The results of the last scientific researches on the subject of financial results of an industrial enterprise activity are given in the article. Apropos of this the number of actions to ensure a receiving of an industrial enterprise of the region positive financial results are suggested.

УДК 330.322.3

Доц. І.Б. Олексів, канд. екон. наук –
НУ "Львівська політехніка"

СУТНІСТЬ ГРУП ІНТЕРЕСІВ ТА МЕХАНІЗМИ ЇХНЬОГО ВПЛИВУ НА ДІЯЛЬНІСТЬ МАШИНОБУДІВНОГО ПІДПРИЄМСТВА

Визначено поняття "група впливу" та "вплив груп інтересів", а також обґрунтовано застосування концепції збалансування інтересів груп впливу в управлінні підприємством із погляду "стратегічної необхідності". Крім цього, проаналізовано механізми та джерела впливу груп інтересів на діяльність машинобудівного підприємства.

Ключові слова: група впливу, вплив групи інтересів, ухвалення управлінських рішень, ланцюг створення вартості.

Актуальність проблеми та її зв'язок із важливими науково-практичними завданнями. Традиційно вважають, що першочерговою метою функціонування підприємства є максимізація добробуту його власників. Така мета є головною ідеєю теорії переваги власників, порівняно з іншими групами впливу, яку в економічній науковій літературі називають агентською теорією [1]. Основні положення цієї теорії є дещо обмеженими та не відображають всього розмаїття явищ та процесів, які впливають на діяльність організації.

Варто зазначити, що функціонування підприємства тісно пов'язане із діяльністю різних зацікавлених груп, які можуть впливати на ефективність реалізації цілей організації. У літературних джерелах ці групи називають "групами впливу", "групами інтересів" та "зацікавленими сторонами". Вперше згадка про групи впливу з'явилась у працях німецького соціального теоретика J. Althusius, який ввів поняття "stakeholder" (власник частки) в наукову

літературу [2]. Надалі це поняття було розвинене та доповнене в багатьох працях, і, зокрема, в [1], де визначено групу впливу як людину або організацію, яка має вплив на діяльність підприємства щодо свого статусу або інтересу у певних аспектах його функціонування. До груп економіко-управлінського впливу належать власники, менеджери, споживачі, постачальники підприємства, державні органи влади тощо. У цьому науковому дослідженні будуть використовуватися терміни "група впливу" або "група інтересів", оскільки діяльність цих суб'єктів ринку насамперед пов'язана із можливістю впливати на діяльність організації або мати якийсь інтерес у її функціонуванні. Зазначені поняття будемо розглядати в цьому дослідженні як синоніми. Наголосимо, що джерела та напрямки впливу груп інтересів на діяльність організації на сьогодні досліджено не достатньо і потребують подальшого аналізу та додаткових розробок.

Аналіз останніх наукових досліджень з розглядуваної проблеми та визначення невирішених питань. Теорія груп економіко-управлінського впливу була істотно розвинена наприкінці попереднього та на початку ХХІ ст. Зокрема, А. Pettigrew в [3] зазначив, що стратегія – це набір прагматичних компромісів між групами впливу, тоді як А. Mendelow [4] стверджував, що відмова діяти відповідно до вимог груп впливу призведе до можливих проблем у реалізації стратегії. У [5, 6] зазначено, що врахування інтересів груп впливу підвищує якість ухвалених стратегічних рішень, що, своєю чергою, впливає на стійкість фінансового становища підприємства. Описаний вище підхід до формування стратегії підприємства називають багатостороннім [7].

Теорія груп впливу складається із трьох частин: описової, нормативної та інструментальної [8, 9]. Описова теорія полягає у відображенні механізмів впливу компанії на групи інтересів і навпаки. У нормативній теорії вирішують етичні проблеми, пов'язані з відносинами компанії з суб'єктами зовнішнього та внутрішнього середовища. Інструментальна теорія досліджує залежність ефективності функціонування організації від рівня врахування інтересів її груп впливу. В останні роки теорія груп впливу була здебільшого сконцентрована на дослідженні етичних проблем, які є частиною нормативної теорії підприємства. Такі автори, як, наприклад К. Goodpaster в [10], стверджують, що менеджери мають моральний обов'язок враховувати зовнішні групи впливу під час формування стратегії та ухвалення управлінських рішень на підприємстві. Одночасно це дослідження присвячено деяким аспектам описової та інструментальної теорії, оскільки механізми впливу груп інтересів на діяльність організації досліджено недостатньо.

Мета дослідження. Метою цієї публікації є аналіз механізмів та напрямів впливу груп інтересів на діяльність машинобудівного підприємства.

Викладення основного матеріалу дослідження. У цьому дослідженні аналіз груп впливу підприємства розглядають як "стратегічну необхідність" організації. Останнє обґрунтовують поясненнями, які наведено нижче. Беручи до уваги інтереси різних груп впливу, ми насамперед концентруємо увагу на здатності компанії пристосовуватися. Інтереси груп впливу враховують не для їхнього захисту з якихось певних альтруїстичних міркувань, а для ефективної адаптації й управління діяльністю підприємства в навколишньо-

му середовищі, яке швидко змінюється. Потребу в пристосуванні пояснюють потребою в додаткових інвестиціях, кредитах, наявності постійних клієнтів, формуванні ефективної системи постачання тощо. Клієнти, працівники, постачальники і суспільство важливі щодо можливості допомагати компанії у реалізації її стратегії, тоді як цілі підприємства формуються з врахування інтересів груп впливу. У цьому контексті важливим є визначення поняття "вплив груп інтересів". У літературних джерелах поняття "вплив груп інтересів" не наведено. Одночасно, в літературі виділено поняття "влада груп інтересів", яке визначають як взаємозалежність між соціальними акторами, внаслідок якої соціальний актор А може заставити соціального актора В, робити те, що соціальний актор В не робив при інших рівних умовах [11]. З погляду "стратегічної необхідності" врахування інтересів груп впливу таке розуміння взаємовідносин організації із своїми групами інтересів може бути таким: соціальний актор В робить те, що від нього чекає соціальний актор А із таких причин: 1) здатність актора А якимось сприяти або перешкоджати діяльності актора В; 2) врахування інтересів соціального актора А принесе соціальному акторові В додаткові переваги. Виходячи із зазначеного, "вплив груп інтересів" може бути визначений як здатність груп інтересів змінювати ефективність і фінансові результати підприємства через правовий статус таких груп, а також їхні формальні та неформальні контакти із підприємством.

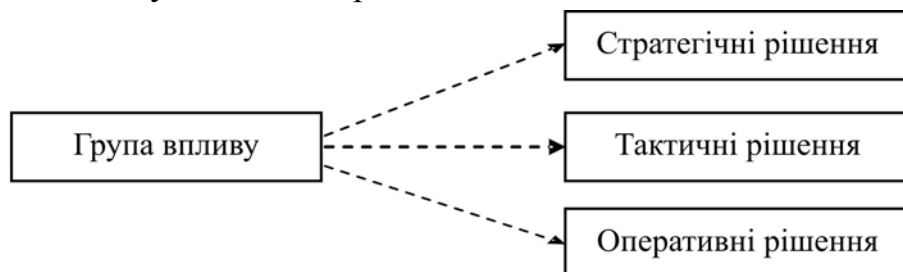
Варто зазначити, що сьогодні є три типи впливу груп інтересів на діяльність машинобудівного підприємства, а саме:

- вплив на ухвалення управлінських рішень підприємства;
- вплив на етапи створення вартості підприємства;
- вплив через недопущення підприємства до ресурсів або обмеження його діяльності.

Докладніше розглянемо механізми цих впливів. Групи інтересів можуть впливати на ухвалення рішень машинобудівного підприємства (рис. 1). Зокрема, менеджмент підприємства може впливати на будь-який вид управлінських рішень, а саме на стратегічні, тактичні та оперативні рішення. Тоді як власники підприємства здебільшого впливають на ухвалення стратегічних управлінських рішень організації. Очевидно, що власники та менеджмент переважно впливають на ухвалення управлінських рішень підприємства. Окрім зазначених груп, на ухвалення управлінських рішень на українських машинобудівних підприємствах можуть також впливати працівники через профспілки, державні органи влади через різного типу регуляторні функції, неурядові організації через формування сприятливого або несприятливого образу підприємства в суспільстві тощо.

Взаємозв'язок підприємства з групами інтересів може виражатися через вплив останніх на етапи ланцюга створення вартості (рис. 2). Тому перша сукупність груп впливу охоплює постачальників підприємства (виробників та посередників). Потреба знижувати трансакційні витрати та підвищувати якість веде до необхідності тісної кооперації з цими групами впливу. Забезпечення ефективного виробництва викликає необхідність враховувати, поряд з інтересами власників підприємства, інтереси його працівників. Ці групи інтересів формують другу сукупність груп впливу. До третьої сукупності груп

інтересів належать дистриб'ютори, посередники та головні споживачі, які впливають на збут підприємства. До четвертої групи належать групи, які співпрацюють з підприємством під час організації діяльності допоміжних етапів ланцюга створення вартості, а саме: рекрутингові компанії, які забезпечують підприємство людськими ресурсами, та виробники інформаційних технологій, які забезпечують наявність та функціонування інформаційних систем на машинобудівних підприємствах.

---> Вплив групи інтересів на етапи ланцюга створення вартості

Рис. 1. Вплив групи інтересів на ухвалення управлінських рішень

Вплив на діяльність машинобудівного підприємства також може бути здійсненим через недопущення підприємства до ресурсів або обмеження його діяльності. Такий тип впливу є найбільш характерним для державних інституцій, які мають змогу обмежувати діяльність підприємства через невидачу дозволів та ліцензій або здійснення частих перевірок.

—> Взаємозв'язки в ланцюзі створення вартості організації

---> Вплив групи інтересів на етапи ланцюга створення вартості

Рис. 2. Вплив групи інтересів на етапи ланцюга створення вартості

Висновки і перспективи подальших досліджень. У дослідженні проаналізовано механізми та напрями впливу груп інтересів на діяльність машинобудівного підприємства. Зокрема, в дослідженні виявлено, що група інтересів може впливати на діяльність машинобудівного підприємства через вплив на окремі етапи ланцюга створення вартості, участь в ухваленні різних типів управлінських рішень та шляхом перешкоджання підприємству в реалізації його цілей. Наступним кроком дослідження цієї тематики може бути розроблення концепції збалансування інтересів груп економіко-управлінського впливу машинобудівного підприємства.

Література

1. **Freeman R.E.** Strategic Management. – Boston et al.: Pitman, 1984. – 567 p.
2. **Orts E.** A North American Legal Perspective on Stakeholder Management Theory in F. MacMillan Patfield (ed), Perspectives on Company Law – London: Kluwer, 1997. – 498 p.
3. **Pettigrew A.** The Awaking Giant: Continuity and Change in ICI. – Oxford: Blackwell, 1985. – 389 p.
4. **Mendelow A.L.** Stakeholder Analysis for Strategic Planning and Implementation, in W.R. King, and D.I. Cleland, Strategic Planning and Management Handbook. – New York: Van Nostrand Reinhold Company, 1987. – 697 p.
5. **Berman S.L.** Does Stakeholder Orientation Matter? The Relationship between Stakeholder Management Models and Firm Financial Performance / S.L. Berman, A.C. Wicks, S. Kotha, T.M. Jones // The Academy of Management Journal. – 1999. – № 5. – P. 488-506.
6. **Mitchell R.K., Agle B.R., Wood D.J.** Toward a Theory of Stakeholder Identification and Salience: Defining the Principle of Who and What Really Counts / R.K. Mitchell, B.R. Agle, D.J. Wood // The Academy of Management Review – 1997. – № 4. – P. 853-886.
7. **Олексів І.** Метод прийняття управлінських рішень на засадах компромісного розв'язання // Актуальні проблеми економіки. – 2004. – № 12. – С. 142-150.
8. **Donaldson T., Preston L.E.** The Stakeholder Theory of the Corporation: Concepts, Evidence and implications / T. Donaldson, L.E. Preston // The Academy of Management Review. – 1995. – № 1. – P. 65-91.
9. **Jones T.M., Wicks A.C.** Convergent Stakeholder Theory // The Academy of Management Review. – 1999. – № 2. – P. 206-221.
10. **Goodpaster K.** Business Ethics and Stakeholder Analysis. Business Ethics Quarterly. – 1991. – № 1. – P. 53-73.
11. **Pfeffer J.** Power in Organizations. – Marshfield, MA: Pitman, 1981. – 659 p.

Олексів І.Б. Сущность групп интересов и механизмы их влияния на деятельность машиностроительного предприятия

Определены понятия "группа влияния" и "влияние групп интересов", а также аргументировано применение концепции балансирования интересов групп влияния с точки зрения "стратегической необходимости". Кроме того, проанализированы механизмы влияния групп интересов на деятельность машиностроительного предприятия.

Ключевые слова: группа влияния, влияние группы интересов, принятие управленческих решений, цепь формирования стоимости.

Oleksiv I.B. Sense of stakeholders and mechanisms of their influence on company activity

In the article terms "stakeholder" and "stakeholder influence" are determined and application of theory of balancing stakeholder interests from the position of "strategic necessity" is argued. In addition the mechanisms and sources of stakeholder influence are analyzed.

Keywords: stakeholder, stakeholder influence, making managerial decisions, product value chain.

УДК [332.122:338.43]:338.124.4

Доц. М.М. Пітюлич, канд. екон. наук –
Ужгородський НУ

ПРОБЛЕМИ ВИЗНАЧЕННЯ ДЕПРЕСИВНИХ СІЛЬСЬКИХ ТЕРИТОРІЙ У СУЧАСНИХ УМОВАХ

Зроблено спробу охарактеризувати критерії та методику виділення сільських депресивних територій. Подано пропозиції з удосконалення законодавчої бази, яка регламентує заходи регіональної політики. Внесено пропозиції щодо вдосконалення